

Kunnskapsdepartementet og NOKUT

Postboks 1025 Sentrum, 0104 Oslo

Telefon 21 02 34 00
Besøksadresse Tullins gate 2Kontingentkonto 8101 51 77837
Bankkonto annet 8101 28 96883post@forskerforbundet.no
www.forskerforbundet.no

Foretaksnr 971 422 505

Deres ref: 19/10259

Vår ref: 208123/1

Vår dato: 08.10.2020

Høring – endring i forskrift om ansettelse og opprykk i undervisnings- og forskerstillinger

NOKUT har på vegne av Kunnskapsdepartementet sendt forslag om endring i forskrift om ansettelse og opprykk i undervisnings- og forskerstillinger på høring. Her følger Forskerforbundets høringssvar.

Forskerforbundet vil først rent prinsipielt understreke at departementene, og Kunnskapsdepartementet i dette tilfellet, selv bør utarbeide og holde i arbeidet med sentrale forskrifter. Ved å sette ut deler av forskrift om ansettelse og opprykk i undervisnings- og forskerstillinger til direktorater som ellers ikke har kompetanse og ansvar for stillingsstruktur og ansettelsesvilkår, risikerer man å miste helheten i forskriften for syne. Dette resulterer, som her, lett til at man utbroderer noe uproporsjonalt med helheten. Denne ansettelsesforskriften er en av de viktige forskriftene under UH-loven, som Aune-utvalget anbefalte en egen gjennomgang av. Forskerforbundet ønsker en slik helhetlig gjennomgang, snarere enn stadige justeringer.

Bakgrunnen for endringsforslagene er ifølge høringsbrevet gjentatte henvendelser til KD om praktisering av forskriften. Forskerforbundets tillitsvalget får også en rekke henvendelser om praktiseringen av dette med mange eksempler på hvordan dette slår uheldig ut. Vi viser til [Forskerforbundets høringsuttalelse](#) fra 2018, da det ble bestemt å innføre mer detaljerte krav til undervisningskompetanse i forskriften. Her pekte vi på flere problemer med å innføre slike krav og ved selve ordlyden i forslaget, som for en stor del har ført til dagens usikkerhet. Dette løses ikke ved de foreslåtte endringene og vi føler oss derfor forpliktet til å gjenta og utdype utfordringene ved å forskriftsfeste detaljerte krav til undervisningskompetanse.

Forskerforbundet ønsker søkelys på utdanningskvalitet og støtter tiltak for å bedre undervisningskompetansen til det vitenskapelige personalet. Vi mener imidlertid at dagens modell med å spesifisere detaljerte krav i en nasjonal forskrift ikke er en hensiktsmessig løsning.

Forskerforbundet ønsker at undervisningskompetansen i forskriften angis på samme overordnede nivå som forskningskompetansen, og at de nasjonale fagrådene kan gi utdypende felles retningslinjer. Forbundet fremmer forslag til endring av forskriften nedenfor i tråd med dette. Videre vil vi framholde at det er den enkelte

virksomhets ansvar å tydeliggjøre hvordan kompetansen skal utvikles og spesifiseres i forbindelse med ansettelse og opprykk.

Uforholdsmessig mye om undervisningskompetanse

Kravet til vitenskapelig kompetanse utgjør én linje i forskriften. Forslaget medfører at kravet til undervisningskompetanse vil utgjøre tre hele ledd, med underliggende bokstaver. Ingen andre kompetansekrav nevnes, selv om institusjonene og UH-loven stiller en rekke andre krav til den faglige virksomheten. Beskrivelsen av undervisningskompetansekravet står altså overhode ikke i forhold til stillingenes samlede innhold, eller til den korte beskrivelsen for lektor-dosent-veien.

Forskerforbundet er opptatt av undervisningskvalitet og ønsker at alle ansatte som driver undervisning og veiledning skal ha og videreutvikle dertil egnet kompetanse. Det er imidlertid ikke slik at jo mer dette reguleres i forskriften, jo bedre. Vi frykter snarere det motsatte – at standardisering erstatter vurdering og at minimumskravet blir en obligatorisk øvelse og ferdigattest. At fullførte kurs og kvalitetsutvikling over tid er satt som kriterier for å bli ansatt, men ikke en reell bedømmelse av undervisningskvaliteten, er uhensiktsmessig. Institusjonene og fagmiljøene selv bør være de fremste til å vite hvilke behov den enkelte ledige stilling fordrer, og stille kompetansekrav i utlysning, og vurdere og rangere søkere deretter.

Det synes å være nødvendig å minne om forskriftens § 1-1 som gir institusjonen selv ansvar for å stille krav til stillingen, både når det gjelder det vitenskapelige og undervisningsmessige. Her heter det: «Alle utdanningsinstitusjoner skal utvikle nærmere kriterier for ansattes utdanningsfaglige kompetanse og hvordan denne skal dokumenteres». Bestemmelsen burde være mer enn tilstrekkelig til å sikre at de ansatte faktisk har eller tilegner seg denne kompetansen, og gi nok fleksibilitet for institusjonene i ansettelsesprosesser. NOKUT kan gjennom tilsyn følge dette opp.

Endringsforslag bidrar neppe til avklaring.

Ordlyden i de angjeldende bestemmelsene i forskriften i dag er ikke presis, og den språklige endringen som nå foreslås, knyttet til å sidestille 200-timers kurs og kombinasjonen andre kurs og praksis, synes å bidra til en bedring. Det er imidlertid vanskelig å se at de foreslåtte endringene vil avklare tydelig hvordan man skal håndtere kompetansekravene ved ansettelse.

Professor

Ifølge forslaget (§ 1-2 (2)) kan undervisningskompetansekravet etter § 1-4 (2) fravikes for ansettelse som professor ved «særlig tungtveiende grunner». Hva som utgjør tungtveiende grunner, vil være subjektivt og føre til skjønnsmessig ulikebehandling. Det må også avklares om vitenskapelige kvalifikasjoner kan utgjøre «tungtveiende grunner».

Forskriften er bygget opp slik at ny § 1-2 (2) angir basis undervisningskompetanse (som forventes av en førsteamanuensis), mens ny § 1-2 (3) angir videre utbygget kompetanse (som forventes av en professor). Mens basiskompetansen altså kan fravikes etter tungtveiende grunner, med dette forslaget, gjelder det ikke tilleggskravet til undervisningskompetanse etter § 1-2 (3). Dette virker som en logisk brist og er egnet til å misforstås.

Førsteamanuensis

For ansettelses om førsteamanuensis heter det stadig: «(3) Søkere skal bedømmes, men ikke rangeres etter kravene i andre ledd. Søkere som ikke oppfyller kravene i andre ledd kan ansettes med forbehold om at kravene oppfylles innen to år etter ansettelsen». Deretter har man beskrevet noe mer utførlig hvilke to alternative måter kompetansen kan oppnås på. Her er det imidlertid ingen realendring, og det

framstår stadig like uklart hva som ligger i en «bedømmelse» som ikke skal ha innvirkning på rangeringen. I høringsbrevet understrekes det at NOKUT mener «det bør tydeliggjøres at hovedregelen er at det kreves utdanningsfaglig kompetanse ved ansettelse, men at det unntaksvis kan åpnes opp for at dette opparbeides innen to år». Videre at behovet for unntak bør «være avtagende og etter hvert forbeholdes spesielle tilfeller». Men så skriver NOKUT:

Bestemmelsen skal forstås som et forbud mot å rangere søkerne etter de opplistede utdanningsfaglige kravene i § 1-4 tredje ledd. Søkere skal kun bedømmes på hvorvidt de har denne kompetansen, slik at arbeidsgiver kan pålegge den ansatte å tilegne seg kompetansen innen to år dersom vedkommende mangler denne på ansettelsestidspunktet. På denne måten forhindrer man at kandidater som har det formelle utdanningskravet, men kun et minimum av forskningserfaring og undervisningserfaring, vil bli rangert foran de med en mindre formalisert undervisningserfaring og sterk forskningskompetanse.

Dette betyr at vitenskapelig kvalifikasjoner skal ha forrang, undervisningskompetanse skal kun avsjekkes eller pålegges i etterkant av ansettelsen. Dersom kravene kan fravikes og uansett ikke skal ha betydning i ansettelsesprosessen, er formålet med de detaljerte opplistingene i annet til fjerde ledd vanskelig å forstå. Signalene fra NOKUT/KD framstår som selvmotsigende og inkonsistente. Det må etter vårt skjønn være ansettelsesorganet som utferdiger kompetansekravene til en stilling og som må stå fritt til å bedømme og vektlegge realkompetansen til søkerne opp mot stillingsinnholdet. Vitenskapelig kvalitet vurderes av en faglig bedømmelseskomité på grunnlag av innsendte arbeider, og på tilsvarende vis kan undervisningskompetanse også vurderes og rangeres ved ansettelse.

Urealistisk kompetansekrav kan bidra til mer midlertidighet og mindre mobilitet

En etterlevelse av de foreslåtte kompetansekravene medfører utfordringer for kandidatene. Forslaget til forskriftsendring tar sikte på tydeliggjøre minimumskravet til ansettelse som førsteamanuensis/professor:

- a) et eget program på minimum 200 timer med det formål å kvalifisere for alle sider ved den grunnleggende kompetansen, *eller*
- b) en kombinasjon av relevante kurs og egen praktisk undervisning som institusjonen vurderer som tilsvarende eget program på minimum 200 timer.

Alternativ a) innebærer det tradisjonelle universitetspedagogiske kurset. Dette er kurs med kapasitetsbegrensninger som i hovedsak tilbys ansatte i faste stillinger. Forskerforbundet erfarer at slike kursopplegg stedvis har sprengt kapasitet og dermed heller ikke tilbys de faste. Åremålsansatte i rekrutteringsstillinger eller andre i engasjement får uansett kun unntaksvis plass. De som innehar ulike kvalifiseringsstillinger og som slik sett er kandidater til ledige stillinger som førsteamanuenser, har altså ikke normalt tilgang til a).

Alternativ b) innebærer undervisningspraksis fra høyere utdanning og «relevante kurs». Hva som skal anses som relevante kurs her, er uklart. «Normalordningen» etter stipendiatforskriften er stadig at stipendiater skal ha ett års pliktarbeid. Praksis avviker imidlertid fra dette og brorparten av stipendiatene og postdoktorene har ikke pliktarbeid, og får dermed heller ikke utviklet noen undervisningskompetanse.

De fleste aktuelle kandidater til faste vitenskapelige stillinger har altså liten undervisningserfaring og har ikke hatt tilgang til systematisk opplæring/kursvirksomhet som gjør dem kvalifisert etter denne forskriftsteksten.

Vi kan derfor ikke forstå hvordan myndighetene kan legge til grunn at behovet for unntak fra kravet til undervisningskompetanse ved ansettelsestidspunktet skal være avtagende. Forskriften skyver ansvaret for å sikre undervisningskompetansen over på den enkelte vitenskapsperson, uten i særlig grad å sørge for muligheten til å gjennomføre et slikt kursopplegg eller at redusere andre kvalifikasjonskrav. Resultatet er ytterligere midlertidighet, forsinkede opprykksmuligheter og økt press på unge forskere. Dette er uakseptabelt og bidrar ikke til bedre utdanningskvalitet, men til mer byråkrati og frustrasjon.

Kravet om så omfattende undervisningskompetanse ved ansettelse kan også være et direkte hinder for mobilitet mellom sektorene, som departementet og regjeringen ellers er opptatt av. En forsker i institutt- eller sykehussektoren, eller fra arbeidslivet forøvrig, vil normalt ikke kunne oppfylle så formelle krav til undervisningskompetanse. Det er i den sammenheng ekstra uheldig at man ikke har klargjort situasjonen for bistillinger i åremål. Det framstår stadig like uklart om dette kravet gjelder for førsteamanuensis/professor II. Et kursopplegg som involverer 200 timer, vil etter alt å dømme utgjøre en for stor andel av en slik midlertidig bistilling til at det vil være aktuelt. Dette vil potensielt ha stor innvirkning på institusjonenes bruk av bistillinger.

Inkonsekvens – kompetansekravet er ikke gjort gjeldende ved opprykk

En annen uheldig side ved å justere deler av forskriften er at den blir inkonsekvent. Det følger av opprykksbestemmelsene at ansettelsesreglene skal legges til grunn for vurderingen. Ettersom disse åpner for at man kan ansettes under forutsetning av at undervisningskompetansekravet innfris i løpet av to år, kan samme legges til grunn for opprykk. Det bør ikke være tilfelle. Kravet til undervisningskompetanse burde vært uomtvistelig ved opprykk, hvor den ansatte gjennom sin stilling kan forventes å tilegne seg den nødvendige kompetansen og arbeidsgiver kan forventes å legge til rette for det. Forskerforbundet vil imidlertid igjen understreke at ikke alle institusjoner tilbyr systematisk opplæring til sine ansatte. Vi gjentar derfor vårt budskap om at institusjonene bør pålegges å tilby et slikt kurs til alle vitenskapelig ansatte som ikke har gjennomført det, som en del av arbeidsplikten.

Forskerforbundet kan heller ikke se at det er grunnlag for at bestemmelsen om at museal og kunstnerisk formidlingskompetanse kan erstatte utdanningsfaglig kompetanse for visse ansatte (§ 1-2 (4)) kun gjelder for professor og ikke førsteamanuensis.

Forslag til ny tekst

Forskerforbundet foreslår å forenkle forskriften betraktelig og overlate til institusjonen i samråd med NOKUT å utarbeide standardiserte, men overordnede kompetansekrav for alle undervisnings- og forskerstillinger, og til ansettelsesorganet å utferdige spesifikke krav til ledige stillinger. Tilsvarende krav bør gjøres gjeldende for opprykk. Følgende er etter vår oppfatning tilstrekkelig:

§ 1-2. Kompetansekrav for ansettelse i stilling som professor

(1) For å bli ansatt som professor kreves

- a) vitenskapelig nivå i samsvar med etablerte internasjonale eller nasjonale standarder, eller
- b) omfattende kunstnerisk virksomhet på høyeste nivå etter internasjonal standard og relevant bredde og fordypning i faget eller disiplinen på høyeste nivå.

(2) I tillegg må krav til omfattende kompetanse innen undervisning og veiledning på universitets- og høyskolenivå være oppfylt for å bli ansatt som professor.

Søkere som ikke oppfyller dette kravet kan ansettes med forbehold om at kravene oppfylles innen to år.

Institusjonen kan for visse stillinger bestemme at museal eller kunstnerisk formidlingskompetanse kan erstatte grunnleggende kompetanse innen undervisning og veiledning på universitets- og høyskolenivå.

§ 1-4. Kompetansekrav for ansettelse i stilling som førsteamanuensis

(1) For å bli ansatt som førsteamanuensis kreves

- a) norsk doktorgrad på aktuelt fagområde, tilsvarende utenlandsk doktorgrad godkjent som likeverdig med norsk doktorgrad eller kompetanse på tilsvarende nivå dokumentert ved vitenskapelig arbeid av samme omfang og kvalitet, eller
- b) gjennomført godkjent stipendprogram for kunstnerisk utviklingsarbeid på aktuelt fagområde eller dokumentert kunstnerisk virksomhet eller utviklingsarbeid på høyt internasjonalt nivå og med en særlig fordypning som er relevant for fagområdet eller disiplinen.

(2) I tillegg må krav til grunnleggende kompetanse innen undervisning og veiledning på universitets- og høyskolenivå være oppfylt for å bli ansatt som førsteamanuensis.

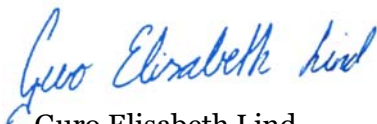
Søkere som ikke oppfyller dette kravet kan ansettes med forbehold om at kravene oppfylles innen to år.

Institusjonen kan for visse stillinger bestemme at museal eller kunstnerisk formidlingskompetanse kan erstatte grunnleggende kompetanse innen undervisning og veiledning på universitets- og høyskolenivå.

Forskriftens § 1.1 bør også justeres for å sikre institusjonenes ansvar for ikke bare å dokumentere, men også å utvikle undervisningskompetansen (nytt tillegg understreket):

Alle utdanningsinstitusjoner skal utvikle nærmere kriterier for ansattes utdanningsfaglige kompetanse og hvordan denne skal utvikles og dokumenteres.

Med vennlig hilsen
Forskerforbundet

Guro Elisabeth Lind
Leder

Hilde Gunn Avløyp
Generalsekretær